

De Rosdoek

n° 52

heemkundige studiekring
De Acht Zaligheden

heemkundige studiekring
de acht zaligheden

HEEMKUNDEVERENIGING 'DE HOOGЕ DORPEN'
VESSEM WINTELRE KNEGSEL

D E R O S D O E K

Aflevering 52

juni 1989

Verschiјnt 4 x per jaar

Redactieadres: Th. van der Aalst, Ganzestraat 17
5527 CA Hapert. tel 04977-1671

Administratie: C.H.M. Witmer, Nijverheidslaan 16
5506 EE Veldhoven.

REDACTIETEAM:

Th. van der Aalst, Ganzestraat 17, Hapert.
H. Backbier, Heike 6, Vessem.
J. v.d. Biggelaar, Kerkstraat 13, Wintelre.
J. v. Hout, Oude Provincialeweg 15, Hapert.
H. Huijbers, Weverstraat 10, Steensel.
A. Kockx, de Pottenbakker 44, Veldhoven.

Van de bestuurstafel...

Na een gedegen voorbereiding voor de bestuursleden Mej. A. Rijken en de heer H. Strijbos, werd op zondag 28 mei jl. de geplande excursie naar het oude St. Truiden in België, gehouden. Een warme zomerzon vergezelde het gezelschap en de ervaren gidsen gaven ons veel uitleg, bij al hetgeen er daar te zien is. Het was er goed toeven in deze schoone Vlaamse stad; een zeer geslaagde excursie.

Op zaterdag 17 juni jl. kwam de Kring "Die Overdraghe" uit Klundert bij ons op tegenbezoek. Er was een boeiend programma opgesteld, waarbij we getracht hebben om de gastvrijheid die wij vorig jaar te Klundert en Willemstad mochten ondervinden, te evenaren.

Tijdens de onlangs te Tilburg gehouden vergadering van de zgn. Raad van Aangeslotenen, heeft de heer B. Holleman, als Voorzitter van de Kring Platella Villa, deze als 84e bij de Stichting aangesloten Kring, gepresenteerd. Deze nieuwe loot aan de stichtingsboom telt momenteel 22 leden.

In de loop van deze vergadering werd vanwege de Brabantse Kastelenstichting de medewerking van de heemkundekringen gevraagd bij het inventarisatieproject van de bestaande kastelen en landhuizen in onze provincie. Deze medewerking hierbij werd toegezegd. Over de wijze waarop wij binnen ons kringgebied hieraan gestalte kunnen geven, wordt nader overlegd. We komen hier nog nader op terug.

De vakantietijd nadert weer. Gelukkig maar. We hopen op een goede zomer met veel zon. De voortekenen zijn gunstig.

Van achter de bestuurstafel wensen wij U allen een fijne vakantie toe, goed weer en bij het reizen, St. Christoffel aan uw zijde.
Tot volgende keer.

Juni 1989.

Uw voorzitter,
Th. H. v.d. Ven.

GOTHISCHE DORPSKERKEN EN TORENS VAN DE KEMPISCHE ZANDGRONDEN.

Kerk en toren van Sint Petrus-Banden in Bladel.

Inleiding

De toren van Bladel, die aan de Torenbocht wat achteraf is gelegen, is de laatste jaren door twee belangrijke feiten gelukkig weer in de belangstelling komen staan.

Het eerste feit is de restauratie. Door de inzet van burgers en gemeentebestuur is de toren, die tot voor kort in een vervallen staat verkeerde, weer in zijn oude glorie hersteld.

Het tweede feit is de opgraving die heeft plaats gehad in 1986, in het kader van het Kempenproject. Vooruitlopend op het verslag van de opgraving, dat binnenkort zal worden gepubliceerd in deel drie van de serie over het Kempenproject, willen wij in deze bijdrage de kerk en de toren ook in dat verband bezien.

Geschiedenis

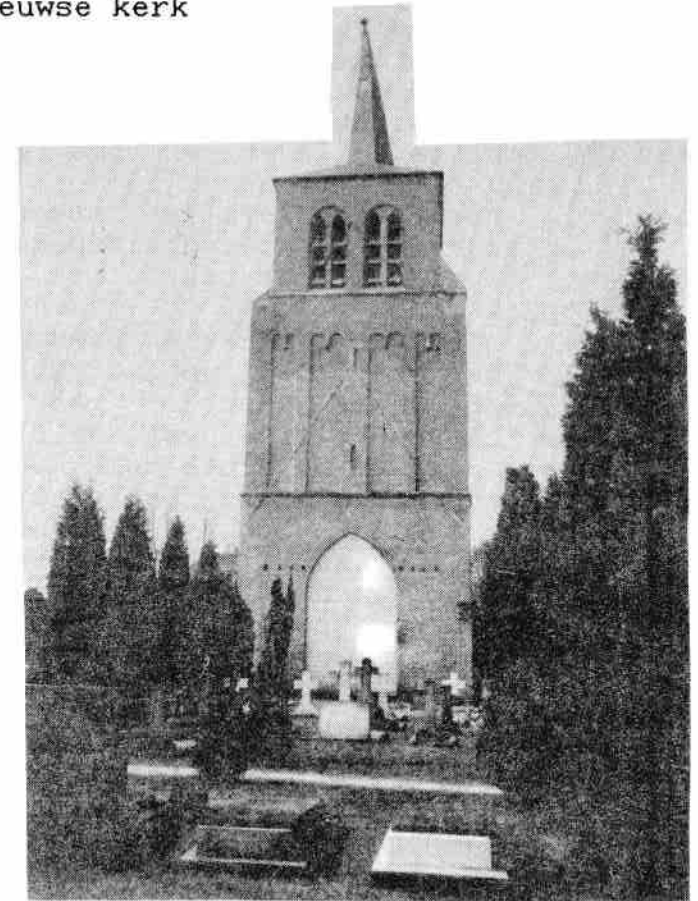
De Bladelse toren staat sedert 1927, toen de huidige kerk aan de Sniederslaan is gebouwd, geheel alleen op het kerkhof. Maar de kerk die sedert 1927 is gesloopt was niet de Middeleeuwse kerk van Bladel. Die is al afgebroken in 1879 en toen vervangen door een Neo-Gothische kerk. ^{1.)}

Van die Neo-Gothische kerk is waarschijnlijk de fundering van het koor nog over, die met enkele steunberen is opgetrokken tot een voetmuur onder het centrale kruis achter de priestergraven.

Tegen de oostgevel van de toren tekent zich de daklijn van deze kerk af, in de tweede en derde geleding (zie figuur 1). Het dak van de kerk bedekte daarmee voor een gedeelte de galmgaten in de derde geleding, de klokkenverdieping.

Van de Gothische Middeleeuwse kerk is nog minder te zien, namelijk alleen de aansluiting van de noordelijke zijgevel tegen de traptoren en verder ook de aansluiting van het dak tegen de oostgevel van de

toren. We mogen overigens niet uitsluiten dat in de bodem van het kerkhof nog delen van de fundering van de Middeleeuwse kerk

Figuur 1. De oostzijde van de Bladelse toren. In de onderste geleding de spitsboogvormige doorgang naar de onderruimte in de toren. In de tweede geleding tekent zich het dak af van de Middeleeuwse kerk en in de klokkenverdieping dat van de kerk van 1879. In tegenstelling tot de andere gevels, heeft deze vier spaarvelden met elk twee boogjes.

aanwezig zijn. Een zeer globaal onderzoek wees in die richting.

Het dak van de Middeleeuwse kerk was aanzienlijk lager dan dat van de latere kerk. Het kwam niet hoger dan iets boven het midden van de tweede geleding. De tekening van Hendrik Verhees van 8 juni 1787 laat die Gothische kerk zien. Het was een zeer eenvoudige, éénbeukige kerk, dus zonder kolommen, van vier traveeën en een iets lager en smaller koor. (zie figuur 2).

Schutjes ².) noemt de kerk een Integra Ecclesia, d.w.z. een belangrijke kerk, een uitdrukking die in strijd lijkt te zijn met de bescheiden omvang en de eenvoudige opzet.

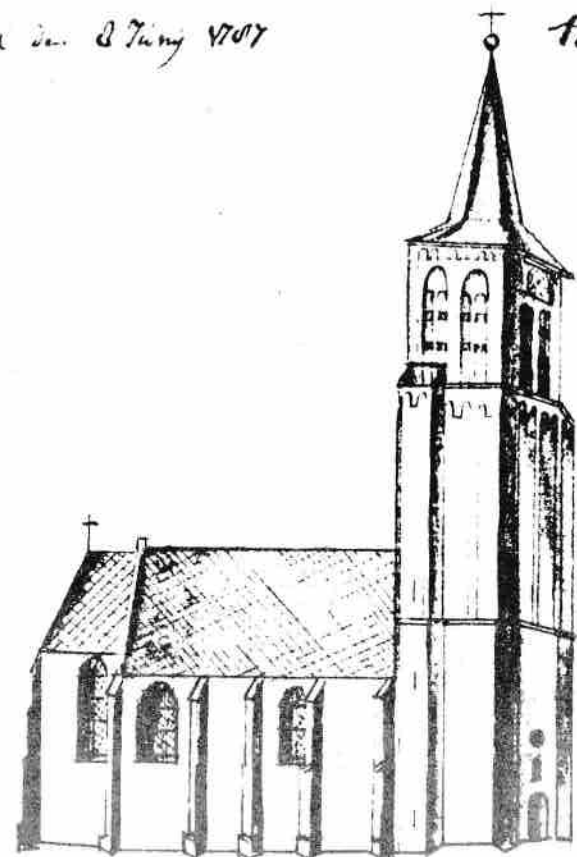
De begevingsrechten van de kerk berustten volgens Schutjes bij het kapittel van Oirschot. Helaas vermeldt hij niet vanaf wanneer, maar gezien het feit dat de patroonheilige van de Bladelse kerk dezelfde is als die van de grote kerk van Oirschot, mag worden verondersteld dat de patronaatsrechten al vroeg waren gevestigd. Schutjes vermeldt al een pastoor in de veertiende eeuw, zij het met enige reserve ten aanzien van de juistheid van de bron die hij noemt, n.l. de geschriften van Coppens, die het jaartal 1370 noemt. Overigens behoeft de genoemde pastoor, Joannes Leu van 1370, niet de eerste te zijn geweest.

Met zijn overhoekse steunberen ter weerszijden van de westgevel, de twee spaarvelden met elk twee rondboogjes in de tweede geleding en de twee paar gekoppelde galmgaten in de klokkenverdieping, doet de Bladelse toren sterk denken aan die van Vessem en Middelbeers (de laat-ste zonder de spaarvelden in de middengeleding), die ook onder de begevingsrechten van Oirschot vielen, maar daaraan kunnen geen conclusies worden verbonden. Een dergelijke opzet komt in onze provincie algemeen voor. ³.)

En behalve dat, zijn er meer overeenkomsten met andere torens uit de omgeving. De traptoren met een vierkante plattegrond is vergelijkbaar met die van bijvoorbeeld Eersel en de sobere ingangspartij, die bij de restauratie gelukkig weer in ere is hersteld en die bestaat uit een

korfboogvormige ingang met daarboven een beeldnisje en een rond venster is ook te vinden aan de toren van Hoogeloon. (zie figuur 3 en 4).

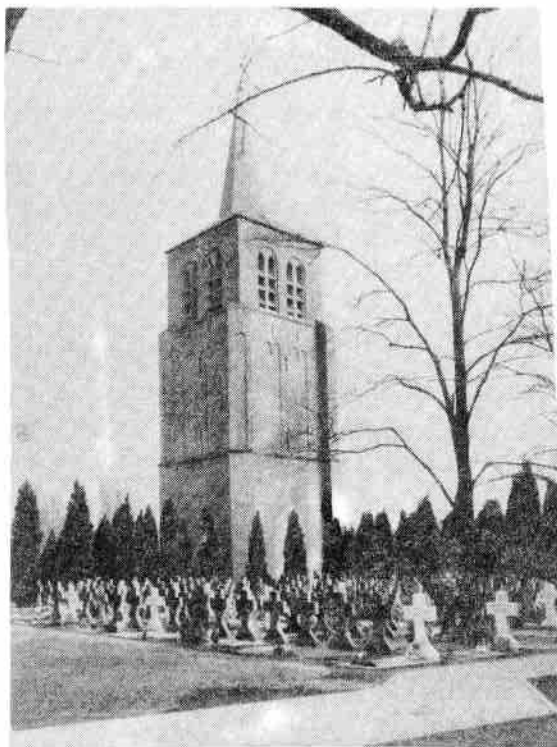
Bladel in 8 Juni 1787

Figuur 2. De kerk van Bladel zoals Hendrik Verhees die tekende in 1787, vanuit het noorden. Tegen de toren is de vierkante traptoren te zien. De kerk is eenbeukig, heeft vier traveeën en een smaller koor. Deze kerk is de Middeleeuwse kerk.

Een nader onderzoek ter plaatse. Hierboven hebben we al melding gemaakt van het archeologisch onderzoek dat in 1986 heeft plaatsgevonden in de

nabijheid van de oude toren. Daarbij kwamen sporen van een oude nederzetting aan het licht. Dat lijkt vanzelfsprekend, de nederzetting rondom de kerk, maar merkwaardig is het dat tot nu toe niet is gebleken dat na ongeveer 1200 bij de kerk nog bewoning aanwezig was. Maar de huidige toren dateert volgens het monumentenregister uit de eerste helft van de vijftiende eeuw. Tussen 1200 en die tijd valt dus een gat van ruim twee eeuwen.

Figuur 3. De toren gezien vanuit het zuidwesten. Een vlakke eerste geleding, per gevel twee spaarvelden elk met twee rondboogjes afgedekt, twee aan twee in een nis gekoppelde galmgaten en overhoekse steunberen die tot aan de derde geleding reiken. Deze opzet komt in Brabant, met een aantal varianten zeer veel voor.

Als we toren nader bekijken kunnen we constateren dat de restanten van de noordgevel van de kerk doorgaand in verband met de toren zijn gemetseld en het is dus waarschijnlijk dat de toren en het schip tegelijk zijn gebouwd. Maar dat is niet het enige argument.

Aan de oostzijde van de toren, dus tegen de gevel waartegen de kerk gestaan heeft, komen dezelfde spaarvelden voor als aan de middengeleding van de andere gevels. Doordat de steunberen ter weerszijden van de oostgevel haaks op de zijgevels zijn geplaatst, ontstond er een zeer brede oostgevel. Klaarblijkelijk omdat er op die manier meer ruimte beschikbaar was, heeft men in die gevel vier spaarvelden aangebracht in plaats van twee. Die spaarvelden zijn bij de laatste restauratie hersteld en zetten aan vanaf de druiplijst tussen eerste en tweede geleding. Dat betekent dat die spaarvelden klaar moeten zijn geweest toen de kap op de kerk werd gebouwd.

In de Middeleeuwen was het gebruikelijk dat de timmerman de kap pas kwam bouwen als de metselaar klaar was. In dit geval betekent het doorlopen van de spaarvelden in de kapruimte dat de gevel van de toren af was toen de kap op de kerk werd geplaatst en dat toont opnieuw aan dat de toren en het schip in één bouwcampagne tot stand zijn gekomen.

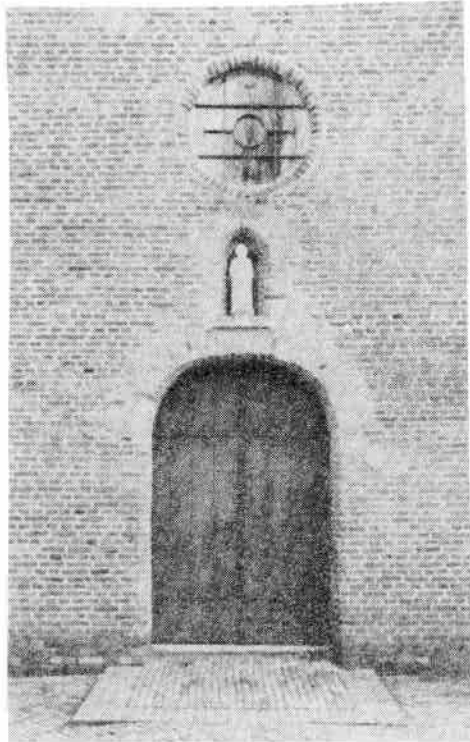
Door het ontbreken van bodemonderzoek ter plaatse weten we op dit moment nog niet of ook het koor gelijktijdig gebouwd is. Dat is namelijk niet vanzelfsprekend. Vaak werd eerst het koor gebouwd en dat kon een aantal jaren als kerk dienen, tot uitbreiding van de kerk noodzakelijk werd.

Aan de oppervlakte van de bodem van het kerkhof vinden we alleen baksteenpuin en resten van kalkspecie. Een koor van vóór 1200 zou ongetwijfeld gebouwd zijn geweest van tufsteen, maar van tufsteenresten is echter niets te vinden. Als de vroegere kerk, van tufsteen, elders heeft gestaan, zou door afbraak daarvan tufsteen ter beschikking zijn gekomen, en ongetwijfeld zou men die steen bij de bouw van de nieuwe kerk opnieuw hebben gebruikt.

Maar behalve aan de druiplijsten, komt aan de toren geen tufsteen voor.

Dat doet vermoeden dat hoogstens een houten kerk aanwezig is geweest, maar daarvan zullen we zeker nooit meer iets terugvinden.

Maar de aanwezigheid van de nederzetting vóór 1200 geeft alle redenen te veronderstellen dat althans in de buurt van de huidige oude toren een kerk aanwezig is geweest, hoe die er dan ook moge hebben uitzien.

Figuur 4. De westingang van de toren, de oorspronkelijke hoofdingang. Een korfboogvormige dubbele deur, daarboven een beeldnisje en daarboven een rond raam. De ingangspartij van de Hoogeloonse toren is nagenoeg hetzelfde.

Verdere ontwikkelingen.

De uit Duizel afkomstige onderwijzer Rijken uit de vorige eeuw, deelt mee dat uit zijn gegevens blijkt dat in 1724 sprake van het inrichten van het koor van de

kerk, die sedert 1648 onttrokken was aan de Katholieke eredienst, tot raadskamer. In 1726 werd het koor van de kerk dan ook genoemd als de gewone vergaderplaats van de schepbank.

Schutjes vermeldt nog dat in 1760 de spits van de toren werd vernieuwd. Er is geen reden om aan te nemen dat de huidige spits, die normaal is voor onze Middeleeuwse dorpskerken, er wezenlijk anders uitziet dan de oorspronkelijke. Hoogstens is de huidige spits wat verder ingesnoerd.

Conclusie

Bladel heeft, zeker sedert het herstel uit het midden van de jaren tachtig, een mooie toren, sober en fraai van verhoudingen, een goed werkstuk van de ambachtelijke bouwers uit de vijftiende eeuw.

Om daarover nog meer te weten te komen, zullen in eerste instantie twee onderzoeken moeten worden gedaan.

Het eerste is het bescheiden graafwerk naar oude funderingen, voorzover het huidige gebruik van het kerkhof dat nog toelaat.

Daarnaast zou het van belang zijn om in het archief van het kapittel van Oirschot, dat zich bevindt in het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch, onderzoek te doen. Dat onderzoek kan veel opleveren over de kerk en de toren van Bladel, maar ook over andere kerkgebouwen die onder de bevestigingsrechten van Oirschot vielen.

De pas opgerichte heemkundekring Pladella Villa wacht nog veel werk. Maar van een jonge kring mag wat extra inzet worden verwacht.

Eersel 7 april 1989

Herman Strijbos

Noten

1.) Zie: J. van Laarhoven, Het Schetsenboek van Hendrik Verhees 1975 en het Register van Beschermd Monumenten van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

- 2.) L.H.C. Schutjes, Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch, 1870-'76.
3.) Zie Rosdoek 50.

EEN HONDERDJARIGE 1939.

MET PEERKE VAN ROY TERUG NAAR DE VORIGE EEUW.

Midden tusschen de wijde hei en de donkere bosschenbanken aan den einder heeft het Rooi-Pirke al honderd jaar geleefd.

Honderd keer tijdens het lange, taaie leven van Peer van Roy wisselde de hei van kleuren. Ze was diepzeegroen, vlamend in de Byzanthijnsche pracht der roodvelouren zomeravond hemels en dor-grauw in mistroostig natte winters.

Pirke van Roy heeft tusschen de hei en de vennen van Oirschot en Valkenswaard zijn honderd jaar voluit geleefd. Misschien, omdat hij hier in de majesteitelijke stilte der natuur woonde, waar lange jaren geen harden weg lag.

Misschien omdat hij hier in dit paradijs zijn levenslang aan ven en bosch en het roodbruine land gewerkt heeft.

Overvloed heeft de karige grond niet gegeven. Voor den vadzigen en luien mensch was er geen plaats.

Peerke van Roy woont nu op zijn rustigen ouden dag nog drie-kwartier gaans den grond in. Tusschen Oerle en Oirschot loopt de hulte-bulterige Oirschotschebaan. Links en rechts van den grondweg liggen de oude en nieuwe boerderijen verspreid.

De oude: Zij hebben zich aangepast aan de kleur van het land en staan zich te vereenzelvigen met hun omgeving.

De nieuwe: Trotsch en in schreeuwende lichte keur met tikjes schaterend rood.

De omgeploegde grond, die er rondom ligt, varieert tusschen geel en grijs. De moderne geest is er in de

rustige Kempen binnengedrongen. Kunstmest, vlaagt er over den diepgevoorden grond. Van den zomer is er voor de zingende bijen weer minder plek.

De prozaïsche bieënstal met den ouden imker moet ergens anders een plaats vinden.

Op een schoone boerderij met "honderd leupese" grond heeft Pirke van Rouy, die morgen honderd jaar wordt, een rustigen zit gekregen.

Als we achterdoor komen den herd op, zit Pirke met de kachel tusschen z'n "beën" In, aan d'n botteram. De mensch, die daar met die tas koffie in zijn hand zit en zijn boterhammen op een bordje, is op het oog geen honderd jaar. Een goeie tachtig. En toch staat er in z'n trouwboekske, dat-ie in 1839 geboren is, en in 1877 trouwde.

Pirke van Roy is werkelijk z'n honderdste jaar uit. al peert hij nog elken dag veertien sneden boerenmik "met wat erop" naar binnen, omgerekend het middagen avondeten uit de pot en de ketel.

De honderdjarige heeft blijkbaar een uitzonderlijke maag, want hij eet en drinkt smakelijk zonder eenige onzekerheid. De weg naar zijn mond is nog een vloeiende beweging, zonder beven of dralen.

Als Pirke gegeten en gedronken heeft, gaan we op een stoel naast hem aan de kachel zitten.

Peer veegt dan secuur de broodkruimels van zijn broek.

Van Roy is een echte gezellige mensch. Hij zit er niet te kijken als een stekelbaarske, dat verschoten is. Hij heeft 't liefst, dat er een beetje sjeu bijzit.

Komde gij van Oirschot? is 't eerste wat hij zegt, als hij ons met zijn vol gezicht aankijkt.

Nee, van de krant Pirke.

Aan de groote tafel in den herd, zitten de boer, de vrouw en de kinderen, die precies uit de school thuishkomen, met de boterham, halverwege den mond in de hand, te luisteren.

Pirke op dreef.

Oh, ik meende toch, dè ge uit Oirschot zoudt komen.; In Oirschot heb ik lang gewoond bij Dr. Mandes-Galjee. Dat was in een anderen tijd toen er nog geen auto's waren en niet zooveel harde wegen.

Vroeger ging ik met den dokter in de huifkar over de hei. Ik als koetsier en de dokter, die de koude koorts kon genezen, erbij.

De koude koorts: dat was vroeger wat, met die ziektes.

De dokter wist dat middeltje, om de koorts af te schudden, van zijn vader. Dat medicijn maakten ze van den bast van een bepaalden boom. Vroeger was dat heel anders met de dokters. Dokter Tret kwam voor f 3,- een vrouw verlossen. En dan moest ie te voet door heel de hei. En dat was een eind! Wittewel, dat er maar twee dokters woonden tusschen Oirschot en Valkenswaard. Voor de rest stond er hier en daar op de hei een hut en een boerenhuis.

Ik denk dat ze nou voor f 50,- niet meer te voet door de hei zouden komen. Met den auto kost het tegeswoordig toch wel twintig gulden, is het niet?

't Kostte toen allemaal zoo duur niet. De boter kostte 15 cent 't pond; gij had negen "ei-ger" voor een dubbeltje; voor den kerkgang werd er 30 cent op den altaar gelegd en voor het doopen ook. Een groot wijf met zes kinderen verdiende 20 centen der dag. En daar moesten ze gelijk erpels van eten. 't Was toch een armoedigen tijd.

Niet opnieuw!

Pirke kijkt ons aan. Aan z'n oogen kunde zien dat van Roy honderd jaar is. Ze hebben iets peinzends en iets dofs gekregen in den loop der jaren. Toch zien ze nog goed. Hij gaat er op de zonnige dagen toch mee naar buiten. Hij loopt er mee over de zanderige landwegen, al moet hij geducht met z'n wandelstok stekkeren. De beenen willen niet meer zoo vlug als de gedachten.

Zou-de niet opnieuw willen beginnen. Pirke, nu ge honderd jaren achter den rug hebt?

dè nie! 't Binnenwerk is goed, maar 't onderstel deugt niet meer. Als 't anders was, dan wier ik 125 jaar.

Nee, Peer, ik bedoel heelemaal opnieuw?

Dat hebben ze me al dikwilden gevraagd. En ik zeg ook: dè nie jongen, ge wit nie hoeveel honger en armoei, dat ze vroeger hier geleden hebben. Dat zou ik niet meer willen meemaken.

De "erpels" mislukten hier op den grond bijna elk jaar. En dan waren er geen. Hier kwam er telkens het kwaad in. Honger hadden hier de gewone menschen meestentijds. Ik zou het niet meer mee willen maken. Ge verdiende gewoon niks.

Pirke klop ons met de hand op den schouder.

Vastgeklonken krankzinnigen.

Vroeger in den goede ouden tijd was het hier ook niet alles. Witte wa een akelig gezicht was? In mijnen jongen tijd lag een gek nog met een ketting in den herd vast. Er waren hier geen gekkenhuizen. De gekken werden aan een zware ketting geklonken, die aan een "post" in den herd was gemaakt. Door zoo'n soort honden-halsband, die aan het been was bevestigd, werden ze vastgehouden...

In mijnen jongen tijd werden de menschen ook nog opgehangen. Ik ben er nooit na gaan kijken, da nie. Maar in Oirschot en in Boxtel lagen de galgenbulten. Zij die leelijk geweest waren, werden er in het pakske opgeknoopt. Ze bleven wel drie of vier uren gewoon in de lucht hangen. Later werden ze eraf gehaald en op een kar weggereden. Maar dan hadden er de kraaien en de eksters er al ingepikt.

Ik weet nog, dat er in Oirschot iemand zou opgehangen worden, die tegen zijn vader was opgestaan. De vader kon toch niet goed hebben, dat zijn eigen bloed aan een touw kwam te hangen. Op het laatste

moment heeft hij gratie gevraagd en ook gekregen. Toen hebben ze dien zoon 26 geeselslagen gegeven, want dat bestond toen ook nog.

En brandmerken deden ze in Oirschot. Die bouten uit een strijkijzer, ge kent ze wel, duwden ze gloeiend op iemands naakten rug. Er werd dan gekwékt als in een varkenskot.

Peer keek even voor zich uit. Moeder de vrouw was voor de komende dagen aan het zorgen. Een vleeschgeur vleugde plots door den herd. De deksel van de braadpan was opgelicht en het vleesch werd sissend en tissend gekeerd.

Ze hadden geslacht op het feest van Pirke.

Afgekeurd.

Zal ik-oe nou eens iets moois vertellen. Ik ben nu voluit honderd jaar. Maar voor soldaat ben ik afgekeurd. Vier keer ben ik teruggekomen en vier keer hebben ze gekeken of ik langer geworden was.

Ik was niet goed genoeg voor den dienst, omdat ik te klein was.

Voor de keuring moest ik in mijn tijd naar Eindhoven komen. Gelukkig hebben we nooit een oorlog meege maakt. Vroeger moeten er in Oirschot toch Russen en Franschen zijn geweest. Dat was toch al voor mijnen tijd. Ik weet nog goed, dat er in Oirschot achtergebleven Russen getrouwd zijn. Als wij naar school gingen moesten we voorbij Frans de Kozak. Als het mooi weer was, was het "lieve François" en "lieve Betsy". Als het menneke buiten stond dan krulde het er. Dat 't kon verkeereren, hadden we als kinderen aan den Kozak al gezien.

Geen rooker.

De honderdjarige praatte haast onvermoeibaar verder, gemakkelijk op z'n stoel gezeten, achter de warme kachel. We staken een cigaret in brand.

Nee, rooken heb ik nooit van m'n leven gedaan. Kermis gehouden zooveel te meer. De deden ze graag. Dan was 't ook voor een heel jaar gedaan. Ieder ging met de meid op stap. En verder waren er de markten. Ossmarkt, Den Bosch, Oisterwijk.

Met Oisterwijkmarkt heb ik voor den eersten keer een trein gezien. We stonden met een heelen troep langs de lijn. De wachter zei tegen ons, vertelde Pirke lachend, alsof hij het nog meemaakte: "Hou-doe eigen vast hoor, want anders trekt-ie oe mee, als-ie voorbijkomt". Toen de trein aan kwam rollen hebben we ons allemaal aan de boomen vastgegrepen. Vanaf dien tijd is langzamerhand het verkeer gekomen. Vroeger kon men beter gaan, dan tegenwoordig rijden.

Schaapherder.

Schappen kunnen er hier in de streek niet meer gehouden worden. Ze werden immers op den weg doodgereden. Trouwens, er is ook geen hei meer. Toen ik te oud was om hard op de boerderij te werken, ben ik lang schaapherder geweest. In den zomer had men het voer voor niks. Dat was een schoone tijd. De schappen brachten veel op als ze vet waren. Ze gingen naar België en naar Frankrijk voor goede prijzen.

Ik heb wel eens een jaar gehad, dat ik zes honderd gulden van m'n schapen overhield.

Er is intusschen ander "volk" binnengekomen, die Pirke al vast komen feliciteeren. Als het dan weer rustig is springen de gedachten van den honderdjarige weer naar vroeger, toen er geen lucifers waren, maar iedereen gewapend was met een "ketsgetuig".

In het "ketsgetuig" zat een stuk versleten hemd, dat op het ketsen in brand vloog. Er waren geen parapluies, geen lampen. 's- Avonds had men alleen licht van een kandelaar met een kaars. Dekens om onder te slapen, zooals die nu gebruikt worden, waren er hier evenmin.

In den zomer als de vennen droog stonden, werd een vierkante plek mos ter grootte van een tafelblad

losgestoken. Dat was de deken waaronder de menschen des winters sliepen.

Uit de vennen en plassen kwam ook de turf, die in de open vuren gestookt werd.

Als we vragen of Pirke ook naar school gegaan had, komt hij opnieuw los:

Protestantsche onderwijzer.

En of! In Oirschot ben ik op alle drie de scholen geweest, op Spoordonk, Dorp en Straten. In het begin was er maar een school met een protestantschen onderwijzer. Hij had net zoo min examen gedaan als m'n muts. Hij kon er niks van. Ook de burgemeester was protestantsch. Dat was vroeger zoo, toen we hier allemaal arm waren. Het waren geen verkeerde menschen. Dat niet hoor. Het was goed volk.

In Wintelre verdiende de schoolmeester f 80 per jaar. Op toer af moest iedere jongen of meiske 'n mutserd of wat plaggen meebrengen. De schoolmeester was de grootvader van den Oerleschen onderwijzer. In Wintelre werden de kinderen voor niks geleerd. Alles betaalde de gemeente. Het was geen wonder, dat de schoolmeester geen geld had om koffieboonen te koopen. Kon dat anders in een tijd, waarin zich voor f 18 per jaar een vrouw-meid moest verhuren?

O ja en dan nog iets: De kerk van Oirschot is 600 jaar oud ongeveer. Ik weet, ook weer van hooren zeggen, dat de hardsteen met zes ossen vanuit Luik naar Oirschot gebracht werden. Dwars door de hei werden de zware steenklompen gevoerd, want de eerste harde weg van Best naar Eindhoven, Valkenswaard. België is veel en veel later aangelegd.....

Tenslotte hebben we nog even Peerkes K.L.M.-vlucht ter sprake gebracht. Met Pietje van den Broek z.g. heeft hij in Eindhoven indertijd zijn luchtdoop ondergaan.

Ik zou d'r niet meer in willen zitten. Ge zit net als op 'n gewonen stoel. We vlogen over de dorpen, maar ge kende er niks van. Ge ziet niks, navenant.

Heden viert Petrus van Roy zijn honderdsten verjaardag. Naast zijn huis richt een comité een groot-en kruis Lieven Heer op, die hier te midden tusschen de rustige bosschen en velden staat. Van Roy is er trotsch op. Zoo gauw als de zon schijnt, stapt hij erop uit om te zien hoe de werkzaamheden vorderen. Hij is iemand van den echten Brabantschen stempel: Hij leeft van het begin tot het einde in den schaduw van Christus gekruiste lichaam.

Op 12 april wordt het feest van den honderdjarige officieel te Oerle gevierd. Dan heeft pas de nieuwe priester-missionaris zijn eerste H. Mis opgedragen. Dan is de kerk nog plechtig versierd van Paasch- en Priesterfeest.....

Tot zover het relaas van een krantenartikel uit 1939.

(Peerke van Roy: geboren te Oirschot 30 maart 1839, overleden te Wintelre 8 feb. 1940.)

J.v.d. Biggelaar.

De relatie van de Hoogeloonse Gerard van der Schaeft, abt van Averbode, met de Bossche klokkengietersfamilie Moer.

Een zuster van Gerard van der Schaeft, namelijk Sycken Henricx van der Schaeft, was getrouwd met Jaspas Moer, zoon van Gobel Moer. Gobel Moer was halverwege de vijftiende eeuw vanuit Keulen naar Den Bosch gekomen en was van beroep klokkengieter. De eerste bekende klok van Gobel Moer was de zware St. Jansklok van 10.650 pond en een klepel van 212 pond. Deze klok werd gemaakt door het vergieten van de klok "Grymme" van de St. Janskerk.

Gobel Moer heeft verschillende opdrachten met wisselende compagnons uitgevoerd, maar sinds 1480 was hij de enige klokkengieter in Stad en Meierij van Den Bosch.

Hij heeft in Den Bosch in ieder geval gewoond in de St. Jorisstraat. De gieterij stond in de Aart Berewoutstraat tegen de stadsmuur. Gobel Moer had drie zonen die in zijn voetspoor traden. Jan die niet in Den Bosch is blijven wonen en Willem en Jaspar. Deze twee zetten na de dood van hun vader in 1500 het Bossche klokkengietersbedrijf voort. Het feit dat Jaspar Moer met de zuster van de Averbodense abt trouwde heeft hen ook de klandizie van deze abdij opgeleverd.

In 1503 werden voor de abdij vijf schellen van te samen 297 pond gegoten. Daar Willem Moer hiertoe 26 dagen in Averbode verbleef en 1792 pond klokspijs gebruikte doet vermoeden dat hij daar toen meer klokken heeft gegoten, mogelijk ten behoeven van de onder Averbode ressorterende parochiekerken. De oudste klok van Hoogeloon (1435) is niet van ene Moer maar van Jan Zeelstman uit Vessem die zich in 1441 in Mechelen vestigde.

In 1504 kregen de gebroeders van de abt opdracht voor een voorslag van zes delen die samen 6600 pond klokspijs zouden bevatten. Daarbij behoorden veertien pannen, dat wil zeggen lagerschalen, waarin de klokkenassen draaiden. Een voorslag is een stel van enkele klokken waarop een melodietje wordt gespeeld voorafgaande aan een héél en/of half uur.

In 1511 bestelde de abt bij Jaspar Moer een klokje van 140 pond. En in 1513 bestelde hij Jaspar Moer zes klokjes "om daer mede ter elevacieën vanden heyligen sacrament te luyden ende oeck in onse herbergen te hangen, die hell zijn van geluydt ende neyt te cleyn van gewichte". Volgens het contract van 21-11-1513 moest elk klokje 4 pond wegen.

In 1519 hergiet hij de abdijsklokjes uit 1503. Maar kennelijk waren die toen nog niet goed naar de zin en in 1522 werden ze weer hergoten en verzwaard daar ze onzuiver en te licht bevonden waren. De do kreeg een gewicht van 311 pond, de re 216 pond, de mi 155 pond, de fa 127 pond en de sol 93 pond. Het totaal gewicht werd hiermede 902 pond tegen 297 pond eerst. Ook hergoot hij nog een gescheurd klokje van 35 pond.

Toen in 1520 zijn broer Willem stierf was hij de enige erfgenaam van de "Clockgieterspoort" de gieterij in de Berewoutstraat. Samen met zijn broer Willem had hij minstens 74 klokken en schellen gegoten en Jaspar goot nog minstens 43 klokken waarvan de laatste drie met zijn zoon Jan.

Toen Jaspar in 1551 of 1552 stierf zette Jan Jaspers Moer de zaak voort en goot nog zeker 84 klokken waarvan de laatsten met zijn zoon Cornelis als compagnon.

Jan Jaspers Moer overleed in 1568 of 1569. Cornelis Jans Moer zette de zaak niet voort en overleed in 1573 of 1574. Zijn weduwe verkocht in 1577 twee vijfde van de "Clockgieterspoort" aan haar zoon Jan die altaarschilder werd en daarmee kwam een einde aan de klokkengieters traditie van de familie Moer, die zoals we zagen via Jaspar Moer geparenteerd was aan de Hoogeloonse familie van der Schaeft.

Gegevens over de klokkengietersfamilie Moer uit een hieraan gewijd artikel van L.F.W. Adriaenssen in het Noordbrabants Historisch Jaarboek, 1989.

W. van Nuenen.

Van de boekenplank:

St. Franciscus Xaveriusschool Bladel, 1914-1989: jubileumboekje door G.F.W. Holleman.

Bladel, 1989.

68 p. Prijs f 5.--. Verkrijgbaar bij V.V.V. Bladel.

Kroniek van de Kempen: verzameling van artikelen verschenen in de Kempen Pers in 1986 (dl. 6) door Harrie Franken e.a.

Hapert: Kempen Pers, 1988.

240 p. Prijs f 39,50. ISBN 90-70427-45-1

Korte geschiedenis van de Nederlandse taal door Joop van der Horst en Fred Marschall.

Amsterdam: Nijgh en van Ditmar, 1989.

135 p. Prijs f 34,90. ISBN 90-236-7794-3

De katholieke onderwijzersopleiding: organisatie en ideologie, 1889-1984 door Hans de Frankrijker.
Nijkerk: Intro cop., 1989.
209 p. Prijs f 39,50. ISBN 90-266-1916-2

Het landschap op één kaart: enkele methoden van integratiekartering en hun toepassing door J.J. den Besten.
Wageningen: Pudoc, 1988.
131 p. Prijs f 32,50. ISBN 90-220-0954-8
(Landschapsstudies: 9)

Gemeentewapens in Nederland: 1914-1989: naar het officiële register van de Hoge Raad van Adel, tekst incl. J.H. Kreuzenkamp.
's Gravenhage: VNG Uitgeverij, 1989.
263 p. Prijs f 85,--. ISBN 90-322-2560-X

Nederlandse sagen en volksverhalen door Cor Bruijn.
Houten Fibula, 1989.
158 p. Prijs f 19,90. ISBN 90-269-4419-5
Oorspr. uitgegeven in 1946 met de titel: Nederlandse sagen.

Model-monumentenverordening 1988, publ. van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
's Gravenhage: VNG, 1989.
64 p. Prijs f 15,--. ISBN 90-322-1253-2

Kruisen: een studie over het gebruik van kruistekens in de ontwikkeling van het godsdienstig en maatschappelijk leven door Harrie van Schalkwijk.
Hilversum: Gooi en Sticht, 1989.
362 p. Prijs f 55,-- ISBN 90-304-0486-8
Ook verschenen als proefschrift Utrecht.

Schade aan natuursteen in Nederlandse monumenten, red. A. Kramer en J.F. Feenstra.
's Gravenhage: SDU, 1989.
104 p. Prijs f 45,--. ISBN 90-12-05917-8

"1585: op gescheiden wegen": handelingen van het colloquium over de scheiding der Nederlanden gehouden op 22-23 november 1985 te Brussel, samengest. door J. Craeybeckx, F. Daelemans en F.G. Scheelings.
Leuven: Peeters, 1988.
XIX, 294 p. Prijs BF 1200. Meertalig werk.
(Colloquia Europalia: 6)

Bomen en struiken door J.D. Godet.
Zomer & Keuning, 1989.
216 p. Prijs ca. f 49,90. ISBN 90-210-0511-5
Determinatie en beschrijving van 270 soorten met 1600 kleurenfoto's.

Fietstochten in de wijde omgeving van Tilburg.
Dwarsstap, 1989.
ca. 48 p. Prijs f 19,50. ISBN 90-6168-986-4
Bevat ± 50 routes en 2 stafkaarten.

Fietsgids Zuid-Nederland: een verkenning in 42 fietstochten door L. Oteman en J. Friedrichs.
Elmar, 1989.
160 p. Prijs f 27,50. ISBN 90-6120-705-3

De geboorte van Europa, van het laat romeins imperium naar de vroege middeleeuwen door G.J.M. Bartelink.
Coutinho, 1989.
160 p. Prijs f 24,50. ISBN 90-6283-754-9

Gewone mensen in de middeleeuwen, red. R.E.V. Stuip en C. Vellekoop.
HES, 1989. 2e dr.
343 p. Prijs f 35,--. ISBN 90-6194-275-6

Vrouwen in mannenkleden: de geschiedenis van een tegendraadse traditie, Europa, 1500-1800 door R. Dekker en L. van de Pol.
Wereldbibliotheek, 1989.
ISBN 90-284-1557-2

Nederland in delen, een regionale geografie door B.C. de Pater, G.A. Hoekveld en J.A. van Ginkel. 2 dln. De Haan, 1989. 760 p. Prijs ca. f 199,--. ISBN 90-269-5176-0

De abele spelen, bew. door Gerrit Komrij; foto's Madeleine ter Kuile. 's Gravenhage: SDU, 1989. 349 p. Prijs f 35,--. ISBN 90-12-05863-5 Bevat oorspr. en vert. tekst van 8 abele spelen.

Opgraven: technieken voor archeologisch veldwerk door Alette Warringa, Gerard van Haaff e.a. Utrecht: Stichting Matrijs, 1988. 127 p. Prijs f 22,50. ISBN 90-70482-68-1 (AWN monografie, nr. 5).

De afscheiding van 1834 door C.Smits. Dl. 8: Provincie Noord-Brabant. Oudkarspel: De Nijverheid, 1988. 410 p. Prijs f 82,50. ISBN 90-6389-468-6

Min en onmin: mannen en vrouwen over hun omgang aan het einde van de vijftiende eeuw door G.M. Meyer; m.m.v. E.W.F. van den Elzen. Hilversum: Verloren, 1989. 196 p. Prijs f 30,--. ISBN 90-6550-217-3 (Middeleeuwse studies en bronnen: 11)

Eens Christens reize naar de eeuwigheid door Johannes Bunyan; met ophelderende aant. van Lamberus van Beveren. Herz. herdr.. Leiden: Groen, 1988. 359 p. Prijs f26,75. ISBN 90-5030-015-4 Oorspr. Engelse uitg., 1678. Oorspr. Ned. uitg., 1682.

Oorlog in de middeleeuwen onder red. van A.J. Brand. Hilversum: Verloren, 1989. 181 p. Prijs f 37,50. ISBN 90-6550-214-9 (Middeleeuwse studies en bronnen: 8)

De plant in de geneeskunde: standaardwerk voor toepassing, geschiedenis en flora van de geneeskruiden met farmacocompendium door Francesco Bianchini e.a.: vert. en bew. door Louis Rebcke. 2e dr. Alphen aan den Rijn: Atrium, 1989. 242 p. Prijs f 24,50. ISBN 90-6113-312-2 1e dr., 1976 uitgeg. door uitgeverij Helmond.

Militaire topografische kaarten en stadsplattegronden van Nederland 1579-1795 door F.W.J. Scholten. Alphen aan den Rijn: Canaletto, 1989. 247 p. Prijs f 125,--. ISBN 90-6469-641-1

De archeologie van de periferie: studies naar de ontwikkeling van bewoning en samenleving in het Maas-Demer-Scheldegebied in de vroege middeleeuwen door F.C.W.J. Theuws. Universiteit van Amsterdam, 1988. 351 p. Proefschrift Amsterdam, 15 november 1988. (Niet meer verkrijgbaar)

Botanische tuinen: b.g.v. 350 jaar Botanische Tuinen Utrecht. Zomer & Keuning, 1989. 144 p. Prijs ca. f 37,90. ISBN 90-210-0108-X

H. Huijbers.

UIT ONZE BUITENLANDSE RUILABONNEMENTEN.

t Swanekoeriertje. Heist-op-den-Berg, februari 1989:
- de Winterzonnnewende: vroegere en huidige volksgebruiken.
- de Kaasstrooimolen; verklaring van de naam kaasstrooi.
- geschiedenis van de forten om Antwerpen.

t Swanekoeriertje, Heist-op-den-Berg, maart 1989:
- heeft Carnaval nog immer zin? (Dr. Jozef Weijns).
- over triomfbogen.

- oude en nieuwe tienden in het land en de heerlijkheid van Heist, anno 1554.

- 't Swanekoeriertje, Heist-op-den-Berg, april 1989:
- memorie nopens de windmolens binnen Heijst: wie waren hun heren?
 - "de zwarte hand": Dr. Jozef Weijns over spoken, heksen, e.d.
 - historische aantekeningen over de oude heerlijkheid en het dorp van Heist-op-den-Berg.

Th. van der Aalst.

NIEUW LID.

de heer J. Kamps te Eersel.

Uit: Meierijsche Courant Arr. Eindhoven.
27 juni 1894

Op Maandag 16 juli a.s. zal door Harmonie Cecilia alhier, bij gelegenheid van haar dertigjarig bestaan een festival gehouden worden, dat hier met grote belangstelling wordt tegemoetgezien. Het feestvierend gezelschap zal bij deze schoone gelegenheid verscheidene zusterverenigingen op recht feestelijke wijze ontvangen: de fanfare L'Union van Bladel, de Goede Hoop van Eersel, de harmonie de Vriendschap van Middelbeers en Arti en Amicitiae van Oirschot. Des middags zullen de deelnemende gezelschappen ontvangen worden aan het schoollokaal, waar dan tevens de erewijn zal worden aangeboden. Om drie uur feestelijke optocht naar het feestterrein waar dan onmiddellijk een aanvang zal worden gemaakt met de uitvoering van de verschillende stukken. Elk deelnemend gezelschap zal een prachtige herinneringsmedaille ontvangen ten teken van hooge belangstelling niet slechts, maar tevens om het aandenken van het schoone feest te vereeuwigen. Er worden kosten noch moeite gespaard om het schoone feest zoo gezellig en zoo aangenaam mogelijk te vieren.

Uit: Peel- en Kempenbode
15 mei 1895

Vessem. 12-5

Heden werd aan onze harmonie op plechtige wijze het nieuwe vaandel uitgereikt, dat sedert verleden Donderdag ten huize van de Burgemeester in bewaring was. Met vroolijke muziek trok de harmonie omstreeks vijf uur door het dorp en ten huize van den heer burgemeester aangekomen, verscheen ZEA aan de deur met het prachtige banier in de hand en overhandigde het aan de vereeniging onder een treffende toespraak. ZEA wees op de vooruitgang die de vereeniging op muzikaal gebied gemaakt had en spoorde de leden aan om het nieuwe vaandel steeds getrouw te blijven, dat alle zich hand in hand, vol ijver en eensgezindheid om dat vaandel moesten blijven scharen. Eere komt toe aan den vervaardiger den heer van Kalken uit Oirschot, voor de keurige en kunstige uitvoering van dit werk.

Met de banier voorop trok men toen met volle muziek door de straten, tenslotte werd uitgevoerd de "Oranje Marsch" van Kessels, die bij gelegenheid van het bezoek der koninginnen aan Tilburg, op zaterdag a.s. door de Noord-Brabantsche Harmoniën zal uitgevoerd worden. Eene groote menigte volk had zich bij onze harmonie aangesloten en er heerschte deze dag eene vreugde, die door geen enkelen wanklank gestoord is. Moge de harmonie onder haar nieuwe drapeau tot ongeken-den bloei geraken.

J. v.d. Biggelaar (ingez.).

DE NAAM LOMMEL.

In het Etymologisch Woordenboek van Dr. J. de Vries (Noord- en Zuidnederl. Plaatsnamen p. 106) lezen we omtrent deze nederzetting: "in 1261 Lummele geschreven. Er is een woord mnl. loeme, lomme voor gat in het ijs en een werkwoord loemen gaten in de weg maken". De Vries stelt dan de vraag: "Mag men dit verbinden met het eerste lid van de naam, die dan

verder een lo-naam kan zijn; dus een lo met veel kuilen maar zie ook Lomm (bij Rijssel is een plaatsnaam Lomme die in 1101 de Ulmo heet. Dan zou de plaats naar de olmen genoemd zijn".

Dr. J. de Vries gaat dus in eerste instantie uit van een lo d.w.z. een bos met veel kuilen. Zijn er ook andere gaten denkbaar in een bos behalve kuilen?

Bekijkt men de ligging van Lommel op topografische kaarten, dan zien we zowel een afwatering in de richting van Nederland noordwaarts b.v. Fortje waterloop en Heuvelsche Loop als ook in de richting van de Dommel: Eindergatloop en Bijkensdijkloop en bij Kattenbosch en zuidelijker naar het Netesysteem. Lommel ligt dus eigenlijk op een waterscheiding en daar mogen we eigenlijk heel wat veen verwachten zoals ook in het gebied van de Moeren zuidelijk van Reusel. Op de gemeentekaart van Luiksgestel, 1867 (Zie J. Kuyper gemeente Atlas van de provincie Noordbrabant, 1865) ziet men van Luiksgestel richting Lommel de Lommelsche dijk aangegeven. Deze kruist de dalen van de Bosscher weijer en op de grens bij de Lommelsche hut Het Fortje Waterloopdal. Op de kaart Valkenswaard no. 57 West, verkend in 1950 gaat de verbinding Lommel-Overpelt over de Einderloop over het dal van de Eindergatloop en de Hovensche Beek. Vlak voor Overpelt geeft de kaart het gehucht "Kadijk". Dus ook hier weer zo'n typische Kempische dijk, die blijkbaar nodig was om door het veenmoeras te komen.

Nu is het bekend, dat het veenmosveen zich gemakkelijk kon uitbreiden. Hierdoor was boomgroei dan niet meer mogelijk. De bomen sterven, rotten in en vallen om.

Bij Lommel denk ik dus als geograaf aan een bos waar gaten invielen tengevolge van de veenactiviteit. We kunnen ook denken aan loom als ablatende vorm bij lam. Dit lam brengt ons tot de betekenis gebrekkig. Afgeleide van loom = belemmeren. Het veen deed de bomen gebrekkig groeien. Het veenmosveen belemmerde de groei of er vielen gaten in het bos. Al met al lijkt het mij zeer wel mogelijk, dat we bij Lommel ooit te maken hadden met hoogveen-

groei. Luiksgestel heette Gestel. Dit Gestel duidt ook op een kleine zandige hoogte. Deze zal ook wel gelegen hebben temidden van veen. Veenvrije gebieden te Gestel en Lommel stonden in verbinding via genoemde dijk. Dat er zoveel nederzettingen in de vroege Middeleeuwen een lo-naam dragen wijst er volgens mij op dat er in de Kempen vooral veel boomloos veen aanwezig was. Daar waar bos voorkwam trok men heen om zich te vestigen. Het bos toonde om zo te zeggen de afwezigheid van het veen in de directe omgeving aan. Actief veen en bos gaan niet samen. Voordat de mens delen van de Hautes Fagnes ging ontwateren had men immers ook daar uitgestrekte boomloze gebieden. De bewoning bevindt zich daar nog steeds aan de rand van de Hautes Fagnes. De beken hebben daar uit zichzelf nog niet de tijd gehad om zich door achterwaartse erosie in dat gebied in te snijden.

Bladel (Bladele = bladerbos) waar eens een domein lag in de vroege Middeleeuwen zal niet voor niets bladerbos = loofhout heten. Daar was men even uit het veen.

De lo-naam, die toch ook in Lommel zit opgesloten wijst op vroege bewoningsmogelijkheden. Het eerste lid in de naam wijst op de beperkingen, die overwonnen moesten worden.

Boxtel, 20 december 1988.

Drs. H.J.M. Thiadens,
historisch-geograaf,
Dommeloord 3,
5283 LK Boxtel.

Uw redactie ontving naar aanleiding van het hierboven staande artikel van de heer drs. Thiadens, van het bestuur van de V.Z.W. Museum Kempenland te Lommel, de volgende reactie:

Beste Noordbrabantse heemvrienden,

Graag mijn bedenkingen bij de verklaring van de gemeentenaam Lommel door de heer Thiadens.

Voorafgaand dient gesteld dat de oudste vermelding van Lommel dateert uit 1227 en "lumele" luidt (abdijarchief Averbode). Dit is een betrekkelijk jonge vermelding en blijft de ethymologische verklaring een hypothetisch karakter geven. Hoe dan ook, aansluiting bij "lumm" = metathese-vorm van "ulm" blijft al even speculatief.

M.i. is de oorspronkelijke vorm van "Lumele" te herleiden tot Oudnederlands * loem-lo (met verdofing, weglating en invoeging van overgangsklank, doffe e). Cf. in dit verband de gemeentenaam "Reusel: anno 1140: Roselo: anno 1232: Rosele, vormen die teruggaan op * ros-lo (Gotisch "raus"= riet + "lo".

Wat het tweede lid betreft, is er weinig twijfel en heeft dhr. Thiadens het bij het rechte eind. Lommel is een van de vele nederzettingsnamen op "lo", die op het Kempisch Plateau en in het zuiden van de Noordbrabantse Kempen zo talrijk voorkomen. Topografisch beantwoordt aan dit "lo" voor de Lommelse nederzettingsgeschiedenis de betekenis "loofbos, kreupelbos op hoge zandgrond". De oudste kernen van Lommel zijn namelijk ontstaan op dekzandplateaus, waarbij het oorspronkelijke loofbos moest wijken. Cf. de naamkundige herinnering aan deze vestiging op gerooide loofbosgronden in gehucht- en wijknamen als Kattenbos, Eltenbos, Loberg en Hees. Het rooiingsproces is omstreeks 1100-1200 blijkbaar reeds voltrokken, want in de Lommelse toponymie komt geen enkele rode-naam voor.

Wat het eerste lid *lum betreft, kan ik de mening van dhr. Thiadens moeilijk bijtreden. Zijn historisch-geografische duiding klopt: langs het westen, zuidwesten en noordoosten was "Hoog-Lommel" inderdaad omringd door een uitgestrekt moerasgebied, maar daar is de vroegmiddeleeuwse bewoning beslist niet tot stand gekomen. Het gebied (5 tot 10 km.

van de oudste kernen) bleef tot in de 19de eeuw onontgonnen. De naam in verband brengen met "een loofbos waar door veenwerking gaten invielen" lijkt me dan ook moeilijk aanvaardbaar.

Toch moet m.i. de verklaring van dit eerste lid in verband gebracht worden met de aanwezigheid van dit moerasgebied. Wellicht kan hierbij gedacht worden aan Mnl. "loem" = bijt, gat in het ijs, maar nog veel meer aan het Oudengels lum(m): "a pool" en Engels dialectisch "lum": a deep pool in the bed of a river. Bovendien - en dat is het meest relevante - is er de Engelse plaats "Lumley (Noordoost Engeland, graafschap Durham). Dit Lumley wordt door de Engelse naamkundigen Smith en Ekwall omschreven als een "leah by the pools, m.a.w. een "bos bij een poel (ven, moeras)".

Taalkundig sluit deze betekenis het best bij ons "Lommel" aan en ook topografisch is ze aanvaardbaar. Lommel moet dus m.i. geïnterpreteerd worden als "een hoger gelegen bos, kreupelbos, in de omgeving van een moerassig gebied". Dit laatste kan slaan op de talloze vennen, die bij de oude kernen voorkwamen of het bovengenoemde uitgestrekte moerasgebied ten zuidwesten van Lommel (Maai), ten noordoosten (Oude Maai) of ten westen (de Voetvelden).

Tot zover mijn bemerken bij de verklaringen van dhr. Thiadens, wiens visie ik dus tot op zekere hoogte kan bijtreden. Het Engelse namenmateriaal doet me echter, wat het eerste lid betreft, in een andere richting denken.

Vriendelijke groeten,

Dr. V. Mennen.
Molenstraat 13,
3900 Lommel,
België.

EEN REUSELS NEEFJE: HET EERSTE NUMMER VAN
"De Schééper".

De Heemkunde Werkgroep Reusel zond ons ter kennis-
making het eerste nummer van hun voorgenomen drie-
maandelijke uitgave "De Schééper".

In meerdere opzichten lijkt deze uitgave eenzelfde
opzet te hebben als onze "Rosdoek": leesbare en
begrijpelijke artikelen over allerlei verschillende
zaken, die een heemkundige betekenis hebben voor de
mensen, die in een bepaald kleiner of groter heem-
gebied wonen of daarvoor om andere redenen belang-
stelling hebben.

Het uiterlijk van de uitgave heeft echter heel wat
meer pretentie: ruim en professioneel gedrukt op
A4-formaat wijkt ze af van een meer besloten ver-
enigingsblad zoals onze "Rosdoek" en wil en moet
het een groter lezerspubliek bereiken.

De Werkgroep heeft dan ook met dit initiatief de
verantwoordelijkheid op zich genomen om in deze
vorm kwalitatief steeds het beste te blijven bren-
gen. Een zware taak, maar hopelijk onze Reuselse
heemvrienden wel toevertrouwd.

Een jaarlidmaatschap van de "Vrienden van het Reu-
selse Heem", dat recht geeft op het ontvangen van
"De Schééper", kost voor mensen buiten Reusel
f 25,00. U kunt zich als zodanig opgeven via Postbus
95, 5540 AB Reusel.

Voorheen publiceerde de Werkgroep een achttal meer
op zich zelf staande "Bijdragen tot de kennis van
het Reusels Heem". Ook deze zijn nog voor belang-
stellenden verkrijgbaar.

Het adres van de Heemkunde Werkgroep Reusel is:
De Vrienden van het Reusels Heem
Postbus 95.
5540 AB Reusel.

Th. van der Aalst.